

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Landsforbundet Mot Stoffmisbruk (LMS)
Hagegata 27
0653 Oslo

Høringsuttalelse "Alternative reaksjoner for mindre narkotikalovbrudd"

LMS, Landsforbundet Mot Stoffmisbruk, vil med dette gi en uttalelse basert på rapporten som omtaler alternative straffereaksjoner for mindre alvorlige narkotikalovbrudd.

LMS mener at debatten om eventuell avkriminalisering og eller legalisering blir et feilspor og snarere adresserer den manglende oppfølgingen denne gruppen mottar i dag. Det vesentlige blir å finne fram til reaksjonsformer som har et rehabiliterende innhold og uansett ikke hindrer en påbegynt rehabilitering.

Ubetinget fengsel for rusrelatert kriminalitet er lite egnet og virker mot sin hensikt. Det er usikkert hvorvidt dette har noen avskrekkende virkning, mens skadevirkninger av slik fengselstraff er klart dokumentert.

Bøtestraff er også meget uegnet for denne gruppen. Ofte er det pårørende som betaler disse gjeldspostene. I motsatt fall kan en rehabilitert rusavhengig risikere å måtte sone uoppgjorte bøter og slik få ødelagt et pågående rehabiliteringsopplegg. Slik gjeld er også i stor grad unndratt gjeldsordningsloven, jfr. § 1-4. Dette synes lite hensiktsmessig og kan motvirke rehabilitering for denne gruppen. Økonomisk kaos er et symptom på rusmisbruk og må betraktes og avhjelpes som del av behandling og rehabilitering.

Portugal modellen har mange interessante trekk og det bør utredes hvorvidt deler av ordningen kan tilpasses norske forhold. Det er allikevel slik at modellen som sådan ikke uten videre **kan** overføres til norske forhold. Det er viktig å ha i tankene at avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika kun var en liten del av det Portugal gjorde i 2001.

Man har i Portugal sett en økning av mennesker i behandling. Dette skyldes trolig at behandlingstilbudet er vesentlig styrket. Sånn sett var kanskje det aller viktigste Portugal gjorde ikke avkriminaliseringen, men alt det andre. En omfattende handlingsplan med 30 målsetninger innenfor primærforebygging, skadereduksjon, behandling og sosial integrasjon ble iverksatt på samme tidspunkt, altså i 2001. Blant annet økte de kapasiteten innen avrusning og behandling med 50 prosent. Og staten tilførte avrusning og behandling en 10 prosent årlig økning i budsjettene over tre år.

Det er ikke mangler på hjemler og muligheter i lovverket slik det er i dag, men det koster penger, langt mer penger enn det som sluses inn i dette i dag;

påtaleunntatelse med vilkår, konfliktløsning, ungdomskontrakter og ikke minst; narkotikaprogram med domstolskontroll. Dette favner dessverre få domfelte slik det er lagt opp i dag. Det må sees nærmere på rammebetingelsene rundt, slik at terskelen på denne type tiltak blir lavere og favner flere.

Et stort dilemma for narkoprogram med domstolskontroll er blant annet at de som dømmes til behandling ikke er garantert behandlingsplass. Det er betenkelig at det planlegges tiltak hvor det grunnleggende ikke er på plass og hvor helhetstankegangen ser ut til å være fraværende. I tillegg har inntakskravene på denne type tiltak vært av en slik karakter at det utelukker mange mennesker, som kunne hatt utbytte av ordningen. Etablering av midlertidige boliger, bo-trening, sosial trening, oppfølging av et bredt hjelpeapparat rundt, gjeldsrådgivning for å nevne noe, må være en del av programmet.

Nok en gang handler dette om å bevilge ressurser nok. Man står i fare for å forkaste tiltak på sviktende grunnlag. Man evaluerer effekt/nytte for ensidig på rusmisbruker uten å ha et kritisk blikk på struktur.

Norske forsøk i regi av strafferettsapparatet når det gjelder økt bruk av påtaleunntatelser er også viktig. LMS ønsker seg mer av slike forsøk, og gjerne med andre alternative straffereformer med vesentlig innslag av rehabilitering og oppfølging. Ingen er tjent med at denne gruppen sperres inne i fengsel med de grundig dokumenterte skadevirkninger dette har.

Helt konkret i forhold til rapporten vi gir en uttalelse om;

LMS mener det er gjennomgående for rapporten at det er for lite konkret i forhold til hvor ansvaret skal plasseres; hvem skal skreddersy straffereaksjonene til den enkelte lovbrøyer?

Under kapittel 15: Motivasjonssamtale for å forebygge bruk av narkotika, mener LMS at dette bærer preg av mangelfull utredning. Hvem er de såkalte "sporadiske brukerne av narkotika"? Når det gjelder innholdet i samtalen (kapittel 15.6): de bakenforliggende årsakene til bruk av rusmidler er strengt tatt mer interessant enn antallet ganger man har misbrukt rusmidler, og det bør også legges til grunn dersom man skal gå videre med et sånt forslag.

Jfr. Kapittel 17.2.3; LMS mener det er en klar svakhet ved rapporten at man viser til samarbeid med offentlige og kommunale tilbud på en lettvinnt måte, i den forstand at det finnes en lang rekke indikatorer på at disse tilbudene ikke fungerer slik det er i dag. Blant annet når det gjelder IP, viser tilbakemeldinger til oss som organisasjon samt Riksrevisjonens rapport om kvalitet i TSB, at det er store mangler knyttet til anvendelsen av og oppfølging av IP. (<http://www.riksrevisjonen.no/Rapporter/Sider/TSB.aspx>). LMS anser det som helt nødvendig å få på plass en lovendring som sikrer at brukere får et rettskrav på et materielt innhold i IP av tilstrekkelig kvalitet, slik at IP blir et reelt samordningsverktøy.

Det vil være utfordringer knyttet til økonomiske spørsmål skal man følge linjene slik rapporten skisserer. Forslaget forutsetter tilstrekkelig kapasitet for behandling og rehabilitering. Det forutsetter også en bred satsning på rusfeltet som helhet. Det kan se ut til at det er vanskelig å få tilstrekkelig kommunal prioritering uten øremerking.

I kapittel 17.3, Motivasjonssamtale, fremkommer det at samtalene i hovedsak skal gjennomføres av politi og helsevesenet. Hvem er helsevesenet? Vi stiller spørsmål ved motivasjonssamtaler med en varighet på fem til tretti minutter, som det fremkommer i rapporten, og mener dette vil kunne gi begrenset effekt. Det vil da også være spørsmål til hvorvidt det har noen preventiv effekt å gjennomføre motivasjonssamtaler når rusrelaterte problemer gjerne har et aspekt av sosial avhengighet, så vel som en fysisk. LMS kan vanskelig se for seg at disse samtalene vil utgjøre en stor forskjell dersom forslaget blir praktisert slik det er skissert i rapporten. LMS etterlyser også en plan for hva som skal skje etter at motivasjonssamtaler er utført; det er ingenting som tyder på at det er noen form for oppfølging av lovbryster, og vil dermed være overlatt til seg selv. En slik mangel på oppfølging vil være etisk betenkelig, slik LMS ser det.

Vi har fått opplyst at man ser for seg de yngste lovbrysterne som målgruppe for motivasjonssamtaler, og at disse skal prioriteres. Dette forutsetter i så fall en forpliktende samarbeidsavtale med barnevernet.

Skal man få til innhold i de foreslåtte soningstiltakene må man få på plass forpliktende økonomisk samarbeidsavtaler mellom strafferettsetatene, helseforetakene og kommunene. LMS er kritiske til at dette kan løses innenfor eksisterende struktur og uten ekstra økonomiske bevilgninger.

LMS vil avslutningsvis påpeke at det i rapporten fremkommer en rekke gode anbefalinger, men at det ikke er konkretisert nok. Dette gjelder særlig motivasjonssamtalen, som vi anser som et forslag som er mangelfullt utredet og har klare svakheter. Økonomiske rammebetingelser og nødvendige strukturer må også på plass før forslagene kan iverksettes dersom dette skal lykkes.

Med vennlig hilsen

Kari Sundby
Generalsekretær
Landsforbundet Mot Stoffmisbruk (LMS)

Ingvild Smørvik
Informasjonsrådgiver